

Kirsti Melanko

1941–2002

Kirsti Melanko tuli tutkimusapulaiseksi silloisen Muinaistieteellisen toimikunnan historialliselle osastolle maaliskuussa 1967. Hän hoiti välillä amanuenssin viransijaisuuksia ja sai 1972 nimityksen Museoviraston tutkijaksi. Viisi vuotta myöhemmin hänet määrättiin hoitamaan museolehtorina toimivan tutkijan virkaa (vakinaisesti 1.9.1979 alkaen).

Hänen filosofian kandidaatin tutkintonsa pääaineena oli Suomen historia. Taidehistorian arvosanan hän suoritti työskenneltyään jo joitakin vuosia Kansallismuseossa. Yliopisto-opintojen lähtökohta kävi ilmi keskusteluissa hänen kansaan aina viime vuosiin asti: museoesineet merkitsivät hänelle ennen kaikkea historiallisia lähteitä. Osaltaan esineiden antama informaatio saattaa olla ainutlaatuista, osaltaan ne syventävät kuvaamme menneisyydestä. Vaikka ne vain kuvittaisivat menneisyyttä, ne tuovat sitä kautta oman aikansa ja sen ihmiset konkreettisesti keskellemme. Museokoelmien tehtävä on auttaa ymmärtämään ja kunnioittamaan kulttuuriperintöä. Parhaassa tapauksessa se antaa eväitä myös tulevaisuuteen. Tämä ajattelutapa lienee taustana myös sille innolle, jolla Kirsti Melanko oli mukana Kansallismuseon evakko-ajana vuonna 1998 alkaneen Suomen Tammi -projektin työssä.

Vuonna 1968 Melanko otti osaa Parikkalan Koitsanlahden ns. lahjoitusmaamuseon sisustustyöhön ja valvoi Kansallismuseon osuutta Hämeenlinnan kaupunginmuseoon tehdyssä pukunäyttelyssä. Seuraavana vuonna hän osallistui Juvan Vehmaan kartanon

inventointiin ja avusti osastonjohtaja Riitta Pylkkästä Anjalan kartanomuseon sisustamisessa. Vuonna 1970 oli vuorossa Artjärven Ratulan kartanon inventointi sekä Pukkilan kartanomuseon keittiön ja käsikamarin sisustussuunnittelu. Näinä vuosina Melanko opettajinaan osastonjohtaja Pylkkänen ja amanuenssi Marja Mäkelä sai käytännön työn kautta pohjan tyyli- ja esinehistorialliselle asiantuntemukselleen. Asiantuntemus sai pian käyttöä: kevätlukukaudella 1971 hän piti Helsingin yliopistossa esi-neellisen kulttuurihistorian kurssin historian opiskelijoille ja sitä seurasivat vuosien mittaan monet kurssit ja luennot eri korkeakouluissa.

Kokemus Louhisaaren, Anjalan, Pukkilan ja Koitsanlahden museoiden sisustamisessa johti siihen, että hän vuonna 1972 sai vastuulleen kaikkien museokartanoiden ja Kansallismuseon alaisten historiallisten kokoelmien valvomisen. Seuraavana vuonna vastuualueeseen lisättiin vielä Suomenlinnan museot. Rakkain kaikista lienee ollut Pukkilan kartanomuseo, jonka 1700-luvun ryytimaa on hänen luomansa.

Kirsti Melanko tunnettiin ahkerana ja vastuuntuntoisena työntekijänä Niinpä hänet nimitettiin 1973 opetusministeriön asettaman konservointialan koulutustoimikunnan sihteeriksi, mikä merkitsi yli vuoden urakointia varsinaisten virkatoiden ohella. Samaan aikaan hänet saatiin houkutelluksi vielä Suomen Muinaismuistoyhdistyksen sihteeriksi. Ei ihme, että hän kesällä 1974 haki vuoden palkatonta virkavapautta taidehistorian opintojaan varten. Seuraavana keväänä hän suorittikin taidehistorian cum laude -arvosanan.

Kun Antellin kokoelmat siirrettiin Museoviraston hallintaan, Melangosta tuli Antellin kokoelmien lautakunnan sihteeri. Samoihin aikoihin virkakierto Kansallismuseossa johti uusiin tehtäviin. Vuonna 1977 hän ryhtyi viransijaisena hoitamaan museolehtorin tehtäviä, ja juuri museolehtorina niin työtoverit kuin yleisökin oppi tunte-maan hänet seuraavien yli kahdenkymmenen vuoden aikana.

Museolehtori tekee paljon työtä, joka ei näy vuosikertomuksissa: suunnittelua, yhteydenottoja, opastuksia, näyttelykäsikirjoituksia ja niiden muokkauksia jne. Myös vartijoiden johtaminen ja kaikkalainen museon avoinna pidosta vastaaminen kuului pitkään museolehtorille. Työteliäitä tehtäviä olivat myös Kansallismuseon tiistai-iltojen esitelmäsarjojen suunnittelu ja esitelmätsijöiden hankinta. Museolehtori oli tunnollisesti läsnä jokaisessa esitelmätilaisuudessa. Opastukset veivät oman aikansa ja Melanko uhrasi usein viikonloppuvapaansakin, kun jokin ryhmä tarvitsi opastusta. Vuosien mittaan tilanne parani, kun museolehtorin avuksi saatiin lisähenkilökuntaa. Samalla kuitenkin tarve kasvoi, ja ennen pitkää museolehtori oli samassa pinteessä kuin aiemminkin.

Nykyaikaiselle museolle ei riitä toimiminen vain omassa talossa. Niinpä Kansallismuseokin ryhtyi 1990-luvulla pystyttämään omia osastojaan sekä matkailu- että antiikkimessuille.

Museolehtorina Melanko joutui osallistumaan miltei jokaisen näyttelyn työryhmään. Usein hän joutui toimimaan työryhmän koordinaattorina ja vielä useammin näyttelytekstien kirjoittajana tai muokkaajana. Muilta osastoilta tulevat tekijät eivät aina pysty tajuamaan näyttelyn pystytykseen tarvittavaa aikaa tai avajaisten ajankohdan ehdottomuutta. Liiankin usein kaatuivat viime hetken kiireet Kansallismuseon ja silloin ennen kaikkea museolehtorin päälle.

Monista näyttelyistä, joissa Melangolla oli keskeinen osuus, mainittakoon matkustusta Suomessa esittelevä »Hevoskyydillä ja höyryn voimalla» 1977–78, Museoviraston 100-vuotisnäyttely 1984, Kansallismuseon perusnäyttelyn itsenäisyyden aikaa esittelevä osuus 1987–88 sekä perusnäyttelyn osuus »Puku Suomessa» 1992. Hän oli myös mukana suunnittelemassa Kansallismuseon nykyistä perusnäyttelyä, jossa hä-

nen työpanoksensa näkyy ennen kaikkea näyttelyn moderneimpaan antiin kuuluvissa multimediaohjelmissa.

Kirsti Melangolle oli kaikessa toiminnassaan ominaista rehellisyys, sosiaalisuus ja velvollisuudentunto, kaikki perittyjä lapsuudenkodin ilmapiiristä. Hän tunsi aina vastuuta koko työyhteisön puolesta ja oli valmis puurtamaan viimeiseen asti, jotta yhteinen hanke valmistuisi sovitun aikataulun puitteissa. Mikään tehtävä ei ollut liian vähäpätöinen tai liian työläs. Kun joskus työtoverina moitiskelin häntä tästä, kuten asian ilmaisin, jatkuvasta itsensä uhraamisesta, oli vastauksena aina: »Mutta jonkunhan se on tehtävä». Eipä siis ihme, että aamulla työhön tullessamme Kirstin huoneessa yleensä jo paloi valo – ja työstä lähtiessä se paloi edelleen.

Kolmen vuosikymmenen aikana Kirsti Melanko muodostui meille paitsi yhteishengen myös työssä jaksamisen symboliksi. Niinpä tieto hänen sairastumisestaan loka-kuussa 2000 järkytti kaikkia. Kesällä 2001 hänen toivottiin vielä pystyvän palaamaan työpöytänsä ääreen, mutta sairaus sai uudelleen yllöksen. Keskustellessani hänen kanssaan marras-joulukuun vaihteessa hän suorasukaiseen tapaansa ilmoitti sopeutuneensa tilanteeseen ja odottavansa eläkkeelle siirtymistä.

Kirsti Melanko siirtyi varhaiseläkkeelle vuoden 2002 alusta. Työtovereiden kanssa oli sovittu, että komeat läksiäiset pidettäisiin Kansallismuseon keskushallissa »kun joulusta on selvitty». Oli säädetty, että läksiäisistä tulikin lopullinen hyvästijättö.

Pekka Sarvas

(Puhe muistotilaisuudessa
Kansallismuseossa 30.1.2002)